

DeMorgen.

Een kindervoorstelling over Thelonious Monk? “We zouden kinderen beter wat meer jazz voorschotelen”

© Tine Schoemaker

JAZZ

04-03-19, 10.00u - [Lilith Geeraerts](#)

Jazz heet een moeilijk genre te zijn, dissonant, onvoorspelbaar en hermethisch. Toch voelen de makers van Zonzo Compagnie al enkele jaren de noodzaak om te bewijzen dat zelfs de meest highbrow muziek ook in de oorschelp van uw kinderen goed gedijt. In de

voorstelling *Thelonious* zijn woorden overbodig en spreekt de muziek voor zich. “Jazz bereidt kinderen voor op een leven vol verrassingen.”

“Soms lijkt jazz eigenlijk wel op gewone muziek, hè?”, fluistert Matilda ons zonder schroom toe tijdens *Thelonious* in de Handelsbeurs. Onze metgezel is tien jaar oud, en genoemd naar het personage van Roald Dahl – een snuggere jonge meid die ondanks, of net dankzij, haar intelligentie de wereld met extra grote verwondering aankijkt. Zo meteen dompelen we haar, samen met zowat tweehonderd andere nietsvermoedende zes- tot twaalfjarigen, onder in de wereld van Thelonious Monk, de notoire muzikale weirdo die zelf de bebop achter zich liet om zijn eigen muzikale weg in te slaan. Een recalcitrante, vreemde goedzak, die liever een noot te weinig dan te veel speelde.

Zo’n muzikale figuur was natuurlijk spek voor de bek van pianist Fulco Ottervanger, bassist Lieven Van Pee en drummer Simon Segers – in het dagelijkse leven ook wel De Beren Gieren genoemd.

“*Thelonious* moet geen lesje in de jazz zijn”, vertelt Segers. “De voorstelling is een kennismaking. Sommige kinderen zullen er iets uit meenemen naar huis, anderen zullen het misschien niet lusten. We dwingen hen niet om Monk in hun hart te sluiten. Maar ik denk dat ons spel hen niet zal vervelen – ze komen niet kijken om een paar planten op het podium te zien.” De drie knutselden samen met choreograaf Benjamin Vandewalle een jazztrip voor kinderen vanaf zes jaar in elkaar, rond het personage Monk.

Naar aanleiding van de voorstelling doken bij ons een aantal vragen op. Ten eerste: hoe reageert een kind op zo’n complex genre als jazz? En ten tweede: moet je als maker rekening houden met de onbevleete staat van een kindere brein in het publiek?

5© Tine Schoemaker

Een korte rondvraag in de foyer van de Handelsbeurs leidt tot de volgende vaststelling: voor de meeste kinderen is jazz simpelweg ‘iets met instrumenten’, of ‘iets met saxofoon’, om preciezer te zijn. Op onze vraag of ze jazz of enige andere muziekgenre soms te moeilijk vinden, kijken ze ons met grote ogen aan. Waarom zou muziek moeilijk zijn, vragen ze zich af. Ze zijn onbevagen, en onbevreesd.

Ook ons slachtoffer Matilda weet zelf nog niet zo goed wat jazz is en wat daar niet onder hoort – laat staan dat ze zou weten wat dissonant betekent. Mocht u het zelf ook niet meteen weten: dissonantie is een verzameling van niet harmonieus klinkende klanken bij elkaar – iets wat ‘wringt’ in de oren. Dissonantie is een van de eigenschappen waarmee jazz vaak wordt vereenzelvigd, al is het genre uiteraard meer dan dat, en hoeft jazz vaak zelfs helemaal niet dissonant te zijn. Monk is dat bijwijlen wél. Maar dat valt klaarblijkelijk geen van de kinderen op.

Lief

“Monks muziek is eigenlijk heel lief”, begint Ottervanger, de doldwaze pianist van dienst. “Zijn muziek is enerzijds transparant en duidelijk – hij maakte muziek zoals een kind met legoblokken speelt”, vervolgt Van Pee. “Anderzijds is hij misschien net extra toegankelijk omdat hij zo raar is. De buitenbeentjes blijven je altijd bij.”

Vroeger werd het genre geassocieerd met jeugdige onbezonnenheid, omdat het zo vrij en associatief is – het letterlijke ‘spelen’ stond centraal. Net zoals veel andere genres die vandaag de dag highbrow zijn, werd het in zijn begintagen gezien als de smaak van het uiterste gepeupel. Bovendien hield iemand met een zekere zin voor kinderlijke naïviteit zoals Walt Disney zozeer van de jazz dat hij er een kinderfilm rond produceerde: het overbekende *Aristocats*.

‘Monk is speels, kinderlijk en dadaïstisch. Ik vind het een ideale persoonlijkheid voor een kindervoorstelling’

KAPITEIN WINOKIO

“Ome Willem, dat was ook een jazzdrummer”, herinnert Winok Siresia zich, beter bekend als Kapitein Winokio. “En de muzikanten van Sesamstraat, die speelden ook allemaal jazz!” De componist van menig kinderlied dat buiten de popgeploegdheden valt, werd zelf ooit opgeleid als jazzdrummer. “De muziek van Thelonious Monk was voor mij een ‘boem paukenslag’-ervaring”, vertelt hij. “Monk is speels, kinderlijk en dadaïstisch. Ik vind het een ideale persoonlijkheid voor een kindervoorstelling. Zijn melodieën zijn maf én heel eenvoudig. Zelfs in de wilde, experimentele bebop was hij iemand die innoveerde en losbrak van de regels. Toen ik ermee in aanraking kwam, vond ik meteen dat hij alles had wat jazz moet zijn.”

© Tine Schoemaker

Studio 100-muziek

Wouter Van Looy, de artistiek directeur van Zonzo Compagnie, is zelf regisseur van opera en muziektheater. “Vroeger zat ik soms in zaaltjes waar honderd en nog wat volwassenen heel serieus en stijf naar vreselijk boeiende muziek zaten te luisteren”, licht hij toe. “Ik dacht toen: dat moeten kinderen ook horen. Maar voor we ons BIG BANG-festival oprichtten, waaruit Zonzo voortkwam, werden kinderen enkel platgeslagen met Studio 100-muziek, terwijl die o zo nauw is.”

Ondertussen groeide het BIG BANG-festival uit tot het grootste internationale kunstenfestival voor kinderen, en maakte zijn productiehuis enkele portretten van opzienbarende figuren uit de muziekgeschiedenis die wereldwijd op tournee gaan. Zowel Johann Sebastian Bach als Miles Davis passeerden de revue. Maar de eerste voorstelling was misschien wel de opmerkelijkste: *Listen to the Silence* werd een voorstelling over de hedendaagse klassieke vernieuwer John Cage, een componist die wordt aanzien als zo radicaal dat zelfs volwassenen er soms nog doodsbang van zijn.

“Die voorstelling was een daverend succes”, lacht Van Looy. “We wonnen alle mogelijke prijzen die erop van toepassing konden zijn.”

“Er zijn een paar zaken die ik nog uit mijn studies pedagogie heb onthouden”, voegt Van Looy nog toe. “Kinderen willen dingen kunnen dóén. Het interactieve element is tijdens de voorstelling belangrijk. Ze moeten zelf alles kunnen ontdekken, op avontuur gaan. En daarnaast moet een sfeer van welbevinden worden gecreëerd. Eigenlijk moet de plek waar je naar muziek gaat luisteren, feestelijk worden ingekleed, zodat je er in eerste instantie gewoon al graag rondhangt. Daarnaast is het ook belangrijk dat je de leeftijdsgrenzen goed probeert in te schatten. Als een voorstelling te gemakkelijk is, verliest een kind zijn aandacht. Daarom helpt het om hen ook visueel te prikkelen. Het belangrijkste voor mij is dat het artistiek niveau van de productie goed zit, en dat moet hetzelfde niveau zijn voor kinderen als voor volwassenen.”

© Tine Schoemaker

Dat vindt ook operaregisseur Tom Goossens. Zijn bewerking van *Macbeth* voor kinderen, *Banket*, gaat volgende week in première voor OperaBallet Vlaanderen. “Als er iets is wat je niet wil doen, dan is het wel een stuk voor kinderen maken dat volwassenen niet kunnen smaken.” De kneepjes van het vak leerde hij door goed te kijken naar hoe een grootmeester als Hugo Matthysen steeds een inhoudelijke laag voor

volwassenen in zijn werk verstoep. “Hij speelt met de taal en blijft ongegeneerd volks”, prijst Goossens de kwaliteiten van de programmamaker. “Langs de andere kant mag je de kinderen ook niet behoeden voor complexiteit of gruwel. Wij hanteerden zelf de Roald Dahl-schaal: het mag niet gruwelijker of minder gruwelijk zijn dan zijn vertellingen. En het mag in geen geval betuttelend zijn. Je moet een kinderpúblik niet onderschatten. Maar je moet hen wel prikkelen op alle niveaus: zo zit onze voorstelling vol special effects.” Bij *Thelonious* opteerden ze voor de visuele effecten van Nele Fack: een kleurrijk schouwspel dat het concert transformeert in een visueel sprankelend muziektheater.

Beter dan rilatine

Wanneer in de zaal even wat rust wordt ingelast in de dadaïstische drukte voor een sentimentele solo op de contrabas – duidelijk een momentje voor de volwassenen in de zaal – gaan alle kinderhoofden nieuwsgierig alle richtingen uit. “Ik weet vanwaar het licht komt”, zegt Matilda, en ze wijst naar de projector, en de lichtstraal waar blauwe wolken in zweven. De zaal is muisstil, sommige kinderen slapen, anderen kijken hun ogen uit: verwondering werkt nu eenmaal beter dan rilatine, zo blijkt.

‘Uiteindelijk is improvisatie: fouten maken tot ze worden geïntegreerd in het geheel. Speel één keer een fout, en het is een fout. Speel ze drie keer, en het is muziek’

JOS DE BACKER, DIENSTHOOFD MUZIEKTHERAPIE UPC CAMPUS KORTENBERG

“We zouden kinderen beter wat meer jazz voorschotelen”, vindt Jos de Backer, diensthoofd muziektherapie aan het Universitair Psychiatrisch Centrum campus Kortenberg. “Bij muziektherapie voor volwassenen en kinderen hoort ook muzikale improvisatie. Net als in het dagelijkse leven worden wij voortdurend geconfronteerd met innerlijke en externe problematieken, en om daarmee om te gaan moet je flexibel zijn. Wat maakt jazz zogenaamd complex? Dat is de improvisatie; een complexe dans

van interacties. Het is een non-verbale communicatie tussen de muzikanten onderling, met klankkleuren, ritmes en harmonieën waarbij frasering en synchroniciteit een centrale rol spelen.” Improvisatie wil zeggen: niet weten waar het heen gaat, op je buikgevoel afgaan en onbekend terrein verkennen. “Het is voor een kind net interessant dat het zich kan richten op één melodielijn, ritme of harmonie, en zo ontdekken hoe die zich verhouden tot elkaar. Livemuziek heeft trouwens ook een veel grotere impact: de personen en bewegingen op het podium maken de ervaring veel intenser, en dat gaat zelfs op voor YouTube-video’s.

“Uiteindelijk is improvisatie: fouten maken tot ze worden geïntegreerd in het geheel. Speel één keer een fout, en het is een fout. Speel ze drie keer, en het is muziek. Het grote verschil met kinderen is dat muziek voor hen niet het emotionele effect heeft dat ze op volwassenen heeft: een melodielijn kan nog geen andere metafoor vertegenwoordigen, een beeld uit hun jeugd, een sentiment. Voor kinderen is muziek letterlijk spēlen en niets anders. Maar dat wil niet zeggen dat het hen op een intuïtief niveau geen deugd doet. Natuurlijk willen kinderen in eerste instantie voortdurend popmuziek horen, net zoals ze fastfood en suiker zullen verkiezen boven een gerecht met een complexere, subtielere smaak. Dat wil niet zeggen dat je het hun ook moet voorschotelen.

“Muziek moet niet altijd leuk zijn, zonder meer. Muziek kan iets bijbrengen, het kan hen confronteren met de onvoorspelbaarheid van de dingen. Zo leren ze flexibel te zijn en buiten de regels te denken. Ze worden er, simpel gezegd, intelligenter door. Sommige mensen zeggen ook dat ze gewoon gelukkig willen zijn. Maar eigenlijk is dat onzin: geluk is slechts een momentum. We willen een rijk, boeiend en interessant leven. Jazz bereidt ons daarop voor.”

Zonzo Compagnie: Thelonious Handelsbeurs, Gent © Tine Schoemaker

***Thelonious*, op 10 en 11/3 in Rataplan (Borgerhout) en op 24/3 tijdens [Leuven Jazz](#) festival. Later op tournee, [zonzocompagnie.be](https://www.zonzocompagnie.be)**

<https://www.demorgen.be/podium/een-kindervoorstelling-over-thelonious-monk-we-zouden-kinderen-beter-wat-meer-jazz-voorschotelen-bec2ad8d/>